

krajem iste godine dobija podršku polovine izašlih na izbore. U Belgiji Flamanski blok novembra 1991. dobija 8% glasova, u Švajcarskoj Auto partija 1991. 5,1% glasova, Republikanci u Zapadnom Berlinu 1992. 9,9% glasova, a krajem 1993. nemačke službene procene navode da u ovoj zemlji deluje 6.200 militantnih i 42.100 organizovanih ekstremnih desničara (Kowalsky, Schröder 1994, S. 403-407, Delattre 1997, S. 116). Teško je verovati da je milionsko biračko telo dalo svoje glasove ekstremnoj desnici iz "postmaterijalističkog protesta" ili "gubitka orijentacije u stanju anomalije". Ubedljivija su objašnjenja da je glas dat za konkretni program borbe protiv stranaca u ksenofobičnoj nesigurnostii patološkom prilagođavanju novom evropskom ujedinjenju.

1. 3. Društveno izvoriste desnog ekstremizma i teorijska objašnjenja.

Razliku između razvijenog, zatim novog fašizma i desnog ekstremizma trebalo bi ukratko dopuniti osvrtom na društvenu osnovu ovih pokreta. Kada se desni ekstremizam svede na upadljivu subkulturu nasilja i moralnu osudu ostaje se na njegovim spoljnim crtama, a zapostavlja se unutrašnja strana – realni desničarski potencijal društvene strukture. Između dva svetska rata fašizam je u razvijenim evropskim zemljama privlačio mahom srednje slojeve počeđnako ugrožene krupnim kapitalom i organizovanim radničkim pokretom. Društveno-ekonomska osnova skretanja u rasizam bila je objektivno iluzorna i politički bezizgledna alternativa "ni kapitalizam ni socijalizam". U starosnom pogledu klasični fašistički pokreti bili su šaroliki bez dominacije mladih jer je komunistička levica bila takođe privlačna za mlade. Od sredine 1940-ih godina do danas u Evropi je ekstremna desnica menjala svoj nastup i oslonac, da bi krajem 1990-ih istupila javno kao novi protestni pokret koji je do tada važio kao antikvarni ostatak zločinačkih sistema. Upadljivi zaokret omladine ka desnici (lišene konkurentskog komunističkog radikalizma) nagnao je mnoge istraživače da novi fašistički i desničarski ekstremizam ocene kao generacijski problem društva na raskršću.

Da bi se jasnije uočila struktura omladinskog desničarskog nezadovoljstva trebalo bi u grubim crtama osvrnuti se na razdoblje koje mu je prethodilo. Ovlašni uporedni sumarni osvrt na stanje u SR Nemačkoj i Jugoslaviji bi mogao da upadljivije istakne značaj nekih generacijskih vrednosti koje su izvirale iz različitih ciljeva socijalizma i kapitalizma. Rašireno je shvatanje da je desni ekstremizam privlačan razočaranoj omladini bez utopije kadu krizi i vrednosnom vakuumu postaju privlačne iracionalne negativne utopije (nacija, rasa) jačajući čvrstorukaški mentalitet podložnosti autoritarnim vođama. Od stabilnosti društva i ključnih vrednosti koje nameće ideologija zavisi opredeljenje omladine u optimističko-konstruktivnom ili pesimističko-destruktivnom pravcu. Nemačku omladinu iz 1950-ih godina Helmut Šelski (Schelsky) je nazvao skeptičnom generacijom koja je zbog fašistiskog šoka i potiskivane prošlosti bila vezana pre svega za privatnost (porodicu i profesiju). U socijalističkim zemljama ponetim žarom antifašističkih ratnih uspeha i izgradnje novog društva stasavala je u ovom periodu izrazito optimistička "o ruk" generacija nošena snažnim levičarskim kolektivističkim internacionalističkim vrednostima. Prema jednom istraživanju iz 1970. članovi SKJ 1960ih godina bili su vrednosno relativno homogeni: pretežno optimistički, aktivni i skloni modernizmu i decentralizaciji, a SKJ je isticao integraciju, internacionalizaciju, modernizaciju i sekularizaciju (Pantić 1997, str. 116). U Nemačkoj već od polovine 1960ih godina situacija se menja. Pod uticajem levice budi se nemačka studentska omladina, šezdesetosmaši traže radikalnu izmenu sveta, dolaze u sukob sa roditeljima zbog njihove fašističke prošlosti izbacujući radikalne antigerontokratske parole kao "društvo odraslih je